Θρησκευτικότητα και κοινωνικότητα (Γεώργιος Ι. Μαντζαρίδης, Ομότιμος καθηγητής Θεολογικής σχολής ΑΠΘ)

Categories : ΘΕΟΛΟΓΙΑ

Date : 6 Νοεμβρίου, 2023

Ο άνθρωπος δεν είναι μια απλή βιολογική μονάδα, αλλά πρόσωπο αυτεξούσιο με απεριόριστο βάθος και πλάτος, δημιουργημένο «κατ' εικόνα και καθ' ομοίωσιν» Θεού (Γεν. 1:26). Και η κοινωνικότητα του ανθρώπου δεν αποτελεί ένα συμβατικό φαινόμενο, αλλά χαρακτηριστικό γνώρισμα της ίδιας της φύσεώς του. Ο άνθρωπος είναι ον κοινωνικό. Και **η κοινωνικότητά του δεν κινείται μόνο σε οριζόντιο, αλλά και σε κατακόρυφο επίπεδο· δεν περιορίζεται μόνο στον χώρο της αμεσότητας, αλλά επεκτείνεται και σε υπερβατικές διαστάσεις.**

Πηγή της κοινωνικότητας του ανθρώπου είναι η αγαπητική ή ερωτική διάθεση, την οποία έχει ως δημιούργημα «κατ' εικόνα και καθ' ομοίωσιν» του Θεού της αγάπης (Α' Ιω. 4:8). Συχνά **η έννοια της αγάπης διαφοροποιείται από την έννοια του έρωτα, γιατί αυτή φανερώνει την ανιδιοτελή κίνηση της αυτοπροσφοράς, ενώ ο έρωτας την ιδιοτελή κίνηση που αναζητεί και κάποια ικανοποίηση. Έτσι π.χ. η κίνηση του Θεού προς τον άνθρωπο χαρακτηρίζεται ως αγάπη, ενώ η κίνηση του ανθρώπου προς το Θεό χαρακτηρίζεται ως έρως.** Ο άνθρωπος αποτελεί αντικείμενο της αγάπης του Θεού, ενώ ο Θεός τον έρωτα του ανθρώπου (*). **Άλλοτε** όμως πάλι οι δύο έννοιες χρησιμοποιούνται ως απολύτως συνώνυμες, ή **με τον έρωτα υποδηλώνεται η έντονη αγάπη.**

Ο έρως λοιπόν ή η αγάπη, ως «ενωτική και συγκρατική δύναμις», οδηγεί τον άνθρωπο από τη μία μεριά σε κοινωνία με τους συνανθρώπους του και από την άλλη σε θρησκευτική αναφορά, δηλαδή σε σχέση και κοινωνία με το Θεό. Έτσι η κοινωνικότητα του ανθρώπου δεν εξαντλείται στο επίπεδο της εγκοσμιότητας, αλλά έχει και την τρίτη διάστασή της. Με άλλα λόγια **η κοινωνικότητα του ανθρώπου συμπληρώνεται και ολοκληρώνεται με αυτό που χαρακτηρίζουμε συνήθως ως θρησκευτικότητα. Η κοινωνικότητα χωρίς τη θρησκευτικότητα εκφυλίζεται σε εύθραυστη συμβατικότητα, που δεν έχει νόημα και περιεχόμενο. Οι κοινωνικές σχέσεις και οι κοινωνικές αξίες διαψεύδονται με το χρόνο και διαλύονται με το θάνατο.**

Με τη θρησκευτικότητα ο άνθρωπος κινείται προς την αιτία της υπάρξεώς του, που γνωρίζει ότι βρίσκεται έξω από τον εαυτό του. Όταν όμως ο άνθρωπος κινείται εγωιστικά, καταλήγει στην αυτοβεβαίωση και την αυτοδικαίωση, δημιουργώντας ένα Θεό που αποτελεί σε τελική ανάλυση προβολή τού γενικευμένου και κοινωνικοποιημένου εαυτού του. Ειδωλοποιεί τις αξίες που επινοεί με τις επιθυμίες του και ικανοποιείται με την αυτάρκεια που μηχανεύεται μέσα στην απατηλή και εύθραυστη κοινωνική θωράκισή του.

Η θρησκευτικότητα αυτή, που από κίνηση αυθυπερβάσεως και απελευθερώσεως από την κοσμική αναγκαιότητα μεταβάλλεται ουσιαστικά σε επιχείρηση αυτοδικαιώσεως και αυτοβεβαιώσεως σε κοινωνικό επίπεδο, αποτελεί στην πραγματικότητα επανάληψη του προπατορικού αμαρτήματος. Μια τέτοια θρησκευτικότητα δημιουργεί την ψευδαίσθηση της κοινωνίας με το Θεό. Στην πραγματικότητα όμως **υποδουλώνει τον άνθρωπο στον ίδιο τον εαυτό του**.

(*) Βλ. π.χ. Ιγνατίου Αντιοχείας, Προς Ρωμαίους 7,2: «Ο εμός έρως εσταύρωται».

[Από το βιβλίο: Γεωργίου Ι. Μαντζαρίδη, "Ορθόδοξη Πνευματική Ζωή", εκδ. ΠΟΥΡΝΑΡΑ, σ. 33 (αποσπάσματα)]

(Πηγή: koinoniaorthodoxias.org*)*